Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FF UCM
Kód predmetu	KSJAL/pbcePzZrss-U/26
Názov predmetu	praktikum zo zvukovej roviny súčasnej slovenčiny
Rozsah	1P + 1S
Počet kreditov	3
Vyučujúci	Mgr. Peter Gregorík, PhD. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Priebežné ústne cvičenia (40%), absolvovanie záverečného testu (60%). Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):(100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

1. Študent nadobudne základy fyziologickej fonetiky a uvedomuje si fyziologické aspekty tvorby reči, ovláda systém slovenských vokálov a konsonantov, pozná pravidla spisovnej slovenskej výslovnosti, získa vedomosti o diachrónnom aj synchrónnom stave slovenskej fonológie. Pozná osobitosti súčasného fonologického systému slovenčiny a vzťahy medzi fonologickými jednotkami, ako aj vlastnosti a funkčné použitie suprasegmentálnych javov.
2. Študent chápe vzťah medzi zvukovou rovinou jazyka a iným i jazykovými rovinami, vie funkčne využívať zvukové javy a zapisovať texty pomocou fonetickej transkripcie, chápe vzťahy v systéme slovenských vokálov a konsonantov, ako aj ich fonetické i fonologické vlastnosti, prakticky aplikuje pravidla spisovnej slovenskej výslovnosti, uvedomuje si vzťahy medzi jednotlivými vývinovými fázami fonologického systému slovenčiny a súčasného stavu, ako aj osobitosti súčasného fonologického systému slovenčiny a vzťahy medzi fonologickými jednotkami, študent si rozvíja aj digitálne zručnosti pri práci s fonetickým softvérom.
3. Študent vie transformovať získané vedomosti a zručnosti do jazykovej praxe pri práci s hovorenou formou jazyka.
4. Študent dokáže využiť jazykové zručnosti v hovorenej forme slovenského jazyka; rozšíri si logické a analytické schopnosti súvisiace so systémovou povahou fonologických vzťahov.

Stručná osnova predmetu

Prednášky:
1. Fonetika a fonológia ako jazykovedné disciplíny a ich vzťah k iným rovinám jazykového systému.
2. Vymedzenie základných pojmov: fonetika, fonológia, hláska, fonéma.
3. Dejiny fonetiky a fonológie. Prierez fonetickým výskumom od Pánin̆iho po súčasnosť.
Fonetika na Slovensku. Počiatky fonológie koncom 19. storočia a jej neskorší rozvoj (Pražský lingvistický krúžok). Fonológia na Slovensku (Ľudovít Novák, Eugen Pauliny, Ján Sabol).
4. Fyziologická fonetika. Tvorba a príjem ľudskej reči. Dýchacie, hlasové a artikulačné orgány – ich klasifikácia a opis (pľúca, hrtan,
hlasivky, jazyk, mäkké a tvrdé podnebie, ďasno, zuby, pery, ústna, nosová a hrdlová dutina).
Sluchový orgán.
5. Vokalický systém slovenčiny. Monoftongy a diftongy – ich základná artikulačná a akustická

charakteristika.
6. Konsonantický systém slovenčiny. Základná artikulačná a akustická charakteristika spoluhlások a ich klasifikácia.
7. Charakteristika hovorenej formy jazyka a štýly výslovnosti.
8. Fonologický vývin slovenčiny a jeho presah do súčasného jazyka: zánik a vokalizácia jerov, kontrakcia, denazalizácia, vývin slabiky,
palatalizácia, slabičné r a l, znelostná neutralizácia.
9. Fonologický vývin slovenčiny a jeho presah do súčasného jazyka: diftongizácia, konsonantická mäkkostná korelácia, kvantita a prízvuk, rytmické krátenie.
10. Neutralizácie v slovenčine.
11. Alternácie v slovenčine.
12. Zásady správnej hovorenej komunikácie.

Semináre:
1. Vzťah fonetiky a fonológie.
2. Základné fonetické metódy a moderné aplikácie pri práci so zvukovou rovinou jazyka.
3. Praktické otázky pri tvorbe a výslovnosti monoftongov a diftongov.
4. Praktické otázky pri tvorbe a výslovnosti konsonantov.
5. Samohláskové a spoluhláskové skupiny.
6. Hovorená podoba slovenčiny a iných jazykov
7. Zvukové realizácie domácich a cudzích slov.
8. Hovorená podoba nárečí.
9. Tempo a pauza. Melódia slovenskej vety.
10. Prízvuk a dôraz v slovenčine.
11. Neutralizácie a ich realizácia v reči.
12. Paradigmatický charakter alternácií.

Sylabus predmetu

Prednášky:
1. Fonetika a fonológia ako jazykovedné disciplíny a ich vzťah k iným rovinám jazykového systému.
2. Vymedzenie základných pojmov: fonetika, fonológia, hláska, fonéma.
3. Dejiny fonetiky a fonológie. Prierez fonetickým výskumom od Pániniho po súčasnosť.
Fonetika na Slovensku. Počiatky fonológie koncom 19. storočia a jej neskorší rozvoj (Pražský lingvistický krúžok). Fonológia na Slovensku (Ľudovít Novák, Eugen Pauliny, Ján Sabol).
4. Fyziologická fonetika. Tvorba a príjem ľudskej reči. Dýchacie, hlasové a artikulačné orgány – ich klasifikácia a opis (pľúca, hrtan,
hlasivky, jazyk, mäkké a tvrdé podnebie, ďasno, zuby, pery, ústna, nosová a hrdlová dutina).
Sluchový orgán.
5. Vokalický systém slovenčiny. Monoftongy a diftongy – ich základná artikulačná a akustická charakteristika.
6. Konsonantický systém slovenčiny. Základná artikulačná a akustická charakteristika spoluhlások a ich klasifikácia.
7. Charakteristika hovorenej formy jazyka a štýly výslovnosti.
8. Fonologický vývin slovenčiny a jeho presah do súčasného jazyka: zánik a vokalizácia jerov, kontrakcia, denazalizácia, vývin slabiky,
palatalizácia, slabičné r a l, znelostná neutralizácia.
9. Fonologický vývin slovenčiny a jeho presah do súčasného jazyka: diftongizácia, konsonantická mäkkostná korelácia, kvantita a prízvuk, rytmické krátenie.
10. Neutralizácie v slovenčine.
11. Alternácie v slovenčine.

12. Zásady správnej hovorenej komunikácie.

Semináre:
1. Vzťah fonetiky a fonológie.
2. Základné fonetické metódy a moderné aplikácie pri práci so zvukovou rovinou jazyka.
3. Praktické otázky pri tvorbe a výslovnosti monoftongov a diftongov.
4. Praktické otázky pri tvorbe a výslovnosti konsonantov.
5. Samohláskové a spoluhláskové skupiny.
6. Hovorená podoba slovenčiny a iných jazykov
7. Zvukové realizácie domácich a cudzích slov.
8. Hovorená podoba nárečí.
9. Tempo a pauza. Melódia slovenskej vety.
10. Prízvuk a dôraz v slovenčine.
11. Neutralizácie a ich realizácia v reči.
12. Paradigmatický charakter alternácií.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Typ predmetu (P, PV, V): P
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): týždenný 2 (1P + 1S)
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: externá
Časová záťaž študenta: 90 hodín, z toho:
Prezenčné / Kombinované štúdium (P, S, C): 24 hodín
samoštúdium: 66 hodín

Odporúčaná literatúra

GREGORÍK, P., 2014. Základy spisovnej výslovnosti. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 110 s., ISBN 978-80-8105-630-7.
GREGORÍK, P. (ed.). 2024. Zvuková rovina slovenčiny s dôrazom na kolízne jazykové javy so srbčinou a slovinčinou. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 122 s. ISBN 978-80-572-0470-1.
KUMOROVÁ, Z. – GREGORÍK, P. 2025. Jazyková kultúra - písomný a ústny prejav. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 169 s. ISBN 978-80-572-0564-7 (online).
DVONČOVÁ, J. - JENČA, G. – KRÁĽ. Á. 1969. Atlas slovenských hlások. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
KRÁĽ, Á. 1988. Pravidlá slovenskej výslovnosti. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 626 s., ISBN 80-08-00036-08.
KRÁĽ, Á. – SABOL, J. 1989. Fonetika a fonológia. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 388 s. ISBN 80-08-00036-08.